

1. Kalendarz wyborczy:

- do dnia 31 maja 2023 r. prezes sądu okręgowego podaje do wiadomości poszczególnym radom gmin liczbę wybieranych przez nie ławników (art. 161 § 2 u.s.p.),
- do dnia 30 czerwca 2023 r. uprawnione podmioty mogą zgłaszać radom gmin kandydatów na ławników (art. 162 § 1 u.s.p.),
- najpóźniej w październiku 2023 r. odbywają się wybory ławników (art. 163 § 1 u.s.p.),
- do dnia 31 października 2023 r. rady gminy przesyłają prezesom właściwych sądów listę wybranych ławników wraz z dokumentami, o których mowa w art. 162 § 2-4 u.s.p. (art. 164 § 1 u.s.p.),
- do dnia 31 grudnia 2023 r. prezes właściwego sądu wręcza ławnikom zawiadomienie o wyborze, odbiera od nich ślubowanie, wpisuje na listę ławników, którzy mogą być wyznaczani do orzekania oraz wydaje legitymację (art. 164 § 2 i 3 u.s.p.).

2. Tryb zgłaszania kandydatów na ławników.

Zgodnie z art. 162 § 1 u.s.p. kandydatów na ławników do sądów okręgowych i rejonowych mogą zgłaszać radom gminy prezesi właściwych sądów, stowarzyszenia, inne organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie przepisów prawa (z wyłączeniem partii politycznych) oraz co najmniej pięćdziesięciu obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na terenie gminy dokonującej wyboru.

Jak wynika z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie sposobu postępowania z dokumentami złożonymi radom gminy przy zgłaszaniu kandydatów na ławników oraz wzoru karty zgłoszenia (Dz. U. Nr 121, poz. 693 ze zm.), zgłoszenia kandydatów na ławników dokonuje się na karcie zgłoszenia, do której załącza się dokumenty o których mowa w art. 162 § 2-4 u.s.p.

Karta zgłoszenia kandydata na ławnika stanowi załącznik do wymienionego powyżej rozporządzenia i umożliwia ona uzyskanie jednolitych, wszechstronnych informacji o kandydacie przez wszystkie organy weryfikujące zgłoszenia. Informacje zawarte w karcie zgłoszenia są również wykorzystywane przez administrację sądu.

Karta zgłoszenia składa się z trzech części:

- > Część A - wypełniana jest przez kandydata poprzez wpisanie właściwej gminy (zgodnie z art. 158 § 1 pkt 4 u.s.p.).
- > Część B - wypełniana przez kandydata - obejmuje dane personalne i teleadresowe oraz inne istotne informacje o kandydacie (m.in. status zawodowy, doświadczenie w pracy społecznej, motywy kandydowania na ławnika, informacja o pełnieniu funkcji ławnika w poprzednich kadencjach). W części tej kandydat wskazuje również, do orzekania w którym sądzie jest proponowany (w sądzie rejonowym lub okręgowym) oraz czy jest proponowany do orzekania w sprawach w zakresie prawa pracy (jeśli tak, to dodatkowo wpisuje zwięzłe uzasadnienie potwierdzające szczególną znajomość praw pracowniczych).
- > Część C - wypełniana przez przedstawiciela podmiotu zgłaszającego kandydata - obejmuje dane podmiotu zgłaszającego i osoby go reprezentującej. Prezes sądu zgłaszający kandydata wypełnia w tej części tylko rubrykę nr 1.

W karcie zgłoszenia znajduje się pouczenie, że zgłoszenie, które wpłynęło do rady gminy po upływie terminu określonego w art. 162 § 1 u.s.p. lub niespełniające wymagań formalnych, o których mowa w art. 162 § 2-5 u.s.p. i rozporządzeniu, pozostawia się bez dalszego biegu. Termin do zgłoszenia kandydata nie podlega przywróceniu. Kartę zgłoszenia wraz z załącznikami podmiot zgłaszający kandydata na ławnika lub kandydat, który nie został wybrany na ławnika, powinien odebrać w nieprzekraczalnym terminie 60 dni od dnia przeprowadzenia wyborów. W przypadku nieodebrania dokumentów zostaną one zniszczone w terminie 30 dni.

Zgodnie z art. 162 § 2 u.s.p. do zgłoszenia kandydata na ławnika dokonanego na karcie zgłoszenia dołącza się następujące dokumenty:

- informację o kandydacie z Krajowego Rejestru Karnego,
- oświadczenie kandydata, że nie jest prowadzone przeciwko niemu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe,
- oświadczenie kandydata, że nie jest lub nie był pozbawiony władzy rodzicielskiej, a także, że władza rodzicielska nie została mu ograniczona ani zawieszona,
- zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia kandydata, wystawione przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, stwierdzające brak przeciwwskazań do wykonywania funkcji ławnika,
- dwa zdjęcia zgodne z wymogami stosowanymi przy składaniu wniosku o wydanie dowodu osobistego.

Ponadto do karty zgłoszenia należy dołączyć:

- aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpis lub zaświadczenie potwierdzające wpis do innego właściwego rejestru lub ewidencji (art. 162 § 3 u.s.p.)
 - jeśli kandydata zgłasza stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna lub zawodowa, zarejestrowana na podstawie przepisów prawa. Zgodnie z treścią art. 4 ust. 4aa ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1683 ze zm.), dalej „ustawa o KRS”, pobrane samodzielnie wydruki komputerowe informacji o podmiotach wpisanych do Rejestru mają moc zrównaną z mocą odpisu aktualnego z rejestru, wydawanego przez Centralną Informację Krajowego Rejestru Sądowego, o których mowa w art. 4 ust. 3 ustawy o KRS, jeżeli posiadają cechy umożliwiające ich weryfikację z danymi zawartymi w Rejestrze,
- imienną listę osób zgłaszających kandydata wraz z podaniem ich numeru PESEL, miejsca stałego zamieszkania i własnoręcznym podpisem każdej z tych osób - gdy zgłoszenia kandydata na ławnika dokonuje grupa pięćdziesięciu obywateli (art. 162 § 4 u.s.p.). Osobą uprawnioną do składania wyjaśnień w sprawie zgłoszenia kandydata jest osoba, której nazwisko zostało umieszczone jako pierwsze na liście (art. 162 § 6 u.s.p.).

Informacja o kandydacie z Krajowego Rejestru Karnego, oświadczenia kandydata na ławnika oraz zaświadczenie lekarskie powinny być opatrzone datą nie wcześniejszą niż trzydzieści dni przed dniem zgłoszenia. Natomiast odpis z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpis lub zaświadczenie potwierdzające wpis organizacji społecznej lub zawodowej do właściwego rejestru lub ewidencji powinny mieć datę nie wcześniejszą niż trzy miesiące przed dniem zgłoszenia (art. 162 § 5 u.s.p.).

Koszt opłaty za wydanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz aktualnego odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpisu lub zaświadczenia innego właściwego rejestru lub ewidencji ponosi Skarb Państwa (art. 162 § 7 i § 8 u.s.p.).

Opłaty za badania lekarskie i za wystawienie zaświadczenia lekarskiego ponosi kandydat na ławnika (art. 162 § 7a u.s.p.).

3. Liczba ławników do wyboru.

Zgodnie z art. 161 § 2 u.s.p. prezes sądu okręgowego podaje liczbę ławników do wiadomości poszczególnym radom gmin najpóźniej na trzydzieści dni przed upływem terminu zgłaszania kandydatów.

4. Wybór ławników przez radę gminy.

Po dokonaniu zgłoszeń kandydatów na ławników przez uprawnione podmioty rady gmin zasięgają od komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji informacji o kandydatach. Informacje o kandydacie na ławnika uzyskuje się i sporządza na zasadach określonych dla informacji o kandydacie do objęcia stanowiska sędziowskiego (art. 162 § 9 u.s.p.).

Przed przystąpieniem do wyborów rada gminy powołuje zespół, który przedstawia na sesji rady gminy swoją opinię o zgłoszonych kandydatach, w szczególności w zakresie spełnienia przez nich wymogów określonych w ustawie (art. 163 § 2 u.s.p.).

Z uwagi na rolę jaką ławnik pełni w polskim wymiarze sprawiedliwości, Departament Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych zwraca się z uprzejmą prośbą o umożliwienie udziału sędziów bądź pracowników sądów w pracach zespołów opiniujących kandydatów na ławników, w przypadku gdy rady gminy wystąpią o wskazanie takich osób. Najpóźniej w październiku 2023 r. rady gminy dokonują wyboru ławników.

Po przeprowadzeniu wyborów rada gminy przesyła niezwłocznie właściwemu sądowi karty zgłoszenia kandydatów, którzy zostali wybrani ławnikami, wraz z załączonymi do nich dokumentami oraz informacje o wybranych ławnikach uzyskane od komendanta wojewódzkiego Policji albo Komendanta Stołecznego Policji (§ 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie sposobu postępowania z dokumentami złożonymi radom gminy przy zgłaszaniu kandydatów na ławników oraz wzoru karty zgłoszenia).

Listę wybranych ławników wraz z dokumentami, o których mowa w art. 162 § 2-4 u.s.p., rady gmin przesyłają prezesom właściwych sądów, najpóźniej do końca października 2023 r. Spośród ławników znajdujących się na liście wybranych ławników rady gmin wskazują ławników do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy (art. 164 § 1 u.s.p.).